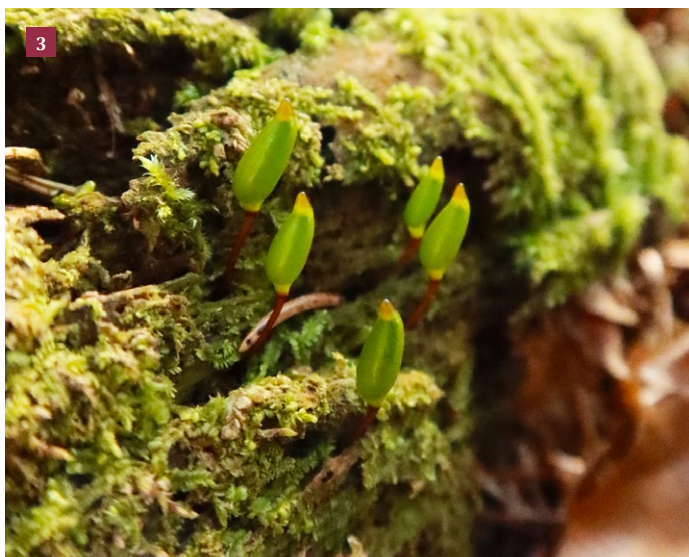




3
Zeleni žužnjak (*Buxbaumia viridis*) uspeva na vlažnem in trhljem, najpogostejše smrekovem lesu. Najprimernejši je les, ki je tako zelo preperel, da se ob pritisku s prstom vdre.

NARAVOVARSTVENI STATUS ZELENega ŽUŽNJAKA

V Evropi je zeleni žužnjak zavarovan; uvrščen je v Dodatek I Bernske konvencije in Prilogo II Direktive o habitatih, kar pomeni, da vrsto varujemo v okviru sistema Natura 2000. Na Rdečem seznamu mahov Slovenije iz leta 2016 (*Hacquetia* 15/1: 107–126) je uvrščen v kategorijo potencialno ogroženih vrst (NT).

Članek je nastal v okviru projekta LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE-IP NATURA.SI - LIFE17 IPE/SI/000011).

da čimbolj spoznamo razširjenost in biologijo te vrste ter pripravimo smernice za njen redni monitoring v Sloveniji. Zaradi posebnih ekoloških zahtev je namreč zeleni žužnjak odličen indikator dobro ohranjenih smrekovih in mešanih gozdov. ✨

BUXBAUMIA APHYLLA

Podobna in sorodna vrsta zelenemu žužnjaku je mah *Buxbaumia aphylla*, ki ne uspeva le na vlažnem trohnečem lesu, ampak ga najdemo tudi na kisljih peščenih ilovnatih tleh ter na tleh, bogatih s humusom. Najdemo ga lahko na brežinah cest, ob gozdnih poteh ali na plasti humusa nad vlažnimi skalami. V Sloveniji je ta vrsta redka.

Vrsti se razlikujeta po obliki in obarvanosti pušic. Mlade pušice vrste *B. aphylla* niso zelene in so tudi ob zrelosti nameščene pokončno. Njihova povrhnjica se ne lušči kot pri vrsti *B. viridis*.



Buxbaumia aphylla na humusno bogati prsti v severnih predelih Evrope.

Sevnica 1.000 vrst

Besedilo: Dušan Klenovšek

Občina Sevnica je bogata z gozdovi, travniki, vodotoki in številnimi vrstami gliv, rastlin in živali v ter na njih. Marsikomu v Sloveniji je znan rumeni sleč v Boštanju in Vrhku ter prizadevanja za ohranitev encijana (clusijevega svišča) na Lovrencu. Celo grb občine je povsem »iz narave«: travnik, lipa in dva škrjanca na njej. Hkrati pa je opaziti, tako kot po vsej Sloveniji in širše, da postajajo številne vrste vse redkeje opažene ali celo izginjajo. Čeprav informacije o naravi nikoli niso bile lažje dostopne, pa vse manj poznamo rože, metulje, hrošče, glive in druge organizme domačega okolja. Tudi strahovi in predsodki do mnogih med njimi se žal ne zmanjšujejo, prej obratno.

Na januarskem srečanju s člani_cami Univerze za tretje življenjsko obdobje (U3) sem predlagal, da poskušamo trend obrniti z akcijo *Sevnica 1000*. Nagovoril sem jih s predlogom, naj poskušajo med spre-



Žarkasta tarantela (*Hogna radiata*).
(foto: Martin Uranič)

hodi, delom na vrtu, njivi, travniku ali v gozdu fotografirati čim več vrst rastlin, gliv in živali. 1.000 vrst! Do dneva biodiverzitete, 22. maja. Tudi z mobilniki se da fotodokumentirati marsikaj. Ideja je pa-

dla na plodna tla in v spletni tabeli se je iz dneva v dan pojavljalo vse več fotografiranih vrst. Mrzli pomladi navkljub. Članom_icam U3 so se pridružili tudi mlajši, kar je dalo akciji še večji zagon. Hitro smo presegli 100 vrst, pa 200, 300. Kot 500. vrsto smo uvrstili nas, človeka. Uradno mislečega človeka. Nekaj dni pred mejnim datumom je bilo zabeleženih že 700 vrst. In moje vprašanje dvajsetim sodelujočim: »Končamo z akcijo ali nadaljujemo?« je dobilo prepričljiv odgovor: »Nadaljujemo.«

Ampak zakaj? V času, ko tudi kmet ne stopi več na svoj travnik ali njivo, ko tečemo v naravi s slušalkami v ušesih, ko okoli doma skoraj tedensko kosimo »rož'ce«, hkrati pa se pohvalimo, da smo v skrbi za naravo namestili ptičjo krmilnico ali gnezdilnico, bivališče za divje čebele ali sodelovali pri pomladni akciji pobiranja odpadkov. Deklarativno smo skoraj vsi za ohranjanje narave, dokler krastača ali

slepec ne vstopita na naš vrt, se na podstrešju naselijo netopirji, med nasajenimi rožami opazimo plazečo deteljo ali njivsko grabljišče, na podstrešju drvarnice opazimo gnezdo sršenov in smrdljivce v sobi ... Potem ob nepoznavanju teh organizmov prevladajo priučeni strahovi in predsodki. In tudi dejstva o ogroženosti in zavarovanosti vrst ne prepričajo, da jih ne bi preganjali.

Če si ob tem, ko gremo na vrt iskat korenček, vzamemo minuto časa in skušamo s telefonom fotografirati opaženega metulja ali gosenico, kosilo ne bo kasnilo. Mi pa bomo verjetno ob uspelem posnetku iz radovednosti poskušali izvedeti, koga nam je uspelo fotografirati. Ni treba iskati slikovnih priročnikov v knjižnici, cela vrsta aplikacij na spletu nam praviloma dokaj dobro pomaga odkriti ime portretiranca. In ta ni več neznanec. Kot človek, ki smo ga srečali na ulici in se nam je predstavil. Potem ni več neznanec; odnos postane drugačen. In prav to želimo doseči z akcijo *Sevnica 1000* – spoznati te »sokrajanec«. Ko jih poznamo (ljudi, metulje ali krvomočnice), spremenimo svoj odnos do njih. Ni nam več vseeno. Sodobni mediji nam mimogrede postrežejo še s kopico podatkov o njih. Kaj potrebujejo, s čim jim škodimo, so nam nevarni, kakšno korist imamo od njih ... Postane nam mar zanje in verjetno ne bomo več preganjali krastače ali zelenca z vrta. Zmanjšali bomo število košenj trate, občudovali cvetenje avtohtonega cvetja. Že v teh kratkih štirih mesecih je bilo zabeleženih tudi nekaj pravih presenečenj – veliki pupek na Okroglicah, smrdokavra na Križu, nove lokacije orhidejnih travnikov, belorepec (največji orel) na Orehovem, gams na Bregu, medicinska pijavka v mrtvici Mirne ...

Do 22. maja, dneva biotske pestrosti, nismo dosegli cilja – fotodokumentirati 1.000 vrst. Akcija se bo nadaljevala in cilj bo kmalu presežen. Sam si želim, da bi čez nekaj let lahko zapisali, da je 1.000 Sevnčan_ov na tak način spoznalo vsaj po nekaj deset vrst. Trenutno jih je fotografije prispevalo 27. Idej je veliko. Vključiti mladino (kar se Janezek nauči ...), urediti predstavitev posameznih skupin (na primer orhideje, metulje, drevesa, ribe ...) po različnih lokacijah v občini. Na predstavitvi projekta na Javnem zavodu za kulturo, šport, turizem in mladinske dejavnosti Sevnica (KŠTM) je bilo dogovorjeno, da konec maja na sevnškem gradu pripravimo izbor fotografiranih vrst. Tudi župan se je pozitivno odzval. Mogoče bo občina Sevnica z grbom in odnosom do narave v nekaj letih vzor ostalim slovenskim občinam. *



Belovrati muhar (*Ficedula albicollis*). (foto: Jurij Ažman)



Navadni gož (*Zamenis longissimus*). (foto: Mateja Pompe)



Trnov repkar (*Satyrium spini*). (foto: Betka Šmit)